

Nr 333

Av herr Nordstrandh m.fl., om ökat stöd åt konstnärer.

(Lika lydande med motion nr 327 i Första kammaren)

De konstnärligt verksammas situation i dagens samhälle är icke tillfredsställande. Vårt allmänna västånd har under de senaste åren ökat, och vi förutsätter, att så skall ske även i framtiden. Samtidigt nödgas vi emellertid konstatera, att denna välfärd icke kommit de konstnärligt verksamma helt till del. Det finns flera orsaker till detta. En av dessa och den kanske avgörande är, att konstnärliga alster svårigen låter sig inpassas i den rådande marknadssituationen, och ingen, som accepterar en konstverkets exklusivitet, kan godta den fria marknadsmekanismen som värderingsnorm.

Kulturskaparna befinner sig i en situation som gör, att frågeställningen ytterst gäller, om det skall anses vara samhällets skyldighet att möjliggöra för dem att uteslutande syssla med konstnärlig verksamhet, även om denna inte är lönsam. Många konstnärligt verksamma lever inte och kan inte leva på sitt yrke. Vi har att erkänna denna deras speciella situation, och därav följer, att samhället av kulturella skäl måste åtaga sig att ge de konstnärligt verksamma ett tryggt uppehälle och därigenom möjliggöra för dem att uteslutande ägna sig åt sin konstnärliga verksamhet.

Kulturskaparnas villkor kan förbättras genom olika åtgärder.

I årets statsverksproposition bilaga 10 föreslår ecklesiastikministern, att *konstnärsbelöningar* skall utgå till personer, som genom konstnärlig verksamhet gjort betydande insatser inom svenskt kulturliv. Enligt förslaget skall konstnärsbelöningarna innefatta en inkomstgaranti, som innebär, att penningbidrag endast kommer att utgå i de fall, där belöningsinnehavarens årsinkomst understiger en viss nivå, nämligen 24 000 kronor.

Enligt vår uppfattning lider departementschefens förslag av betydande svagheter. I realiteten är förslagens innebörd mera en trygghetsförsäkring än den belöning till högt förtjänta konstnärer, som den borde vara. I många fall torde de personer, som i detta fall kommer i fråga på grund av en rik produktion, ha uppnått inkomster, som ligger över den föreslagna maximeringen av nettoinkomsten, efter vilken konstnärsbelöningar icke utdelas.

I sakens natur ligger också att konstnärsbelöningen, av den merittyp, som här avses, bör inrymma ett visst stimulansmoment. Det kan emellertid **icke ligga någon** stimulans i ett system, som innebär, att ökade insatser och därmed ökade inkomster leder till en reducering av belöningen. Varje

inkomstökning under den maximerade inkomsten blir i realiteten en subvention till staten.

Vi anser, att en utökning av den statliga och kommunala stipendieringen förbättrar kulturskaparnas villkor i högre grad än inrättandet av konstnärbelöningar. Med anledning av vårt ställningstagande till departementschefens förslag i nämnda fråga hemställer vi, att den summa av 300 000 kronor, som föreslås för att bestrida kostnaderna för införandet av konstnärbelöningar, i stället används *dels* för inrättandet av ett antal *arbetsstipendier*, avsedda att bidra till innehavarens ekonomiska trygghet under en period av samlad konstnärlig arbetsinsats, *dels ock* för inrättandet av ett antal *meritstipendier*, utgörande en samhällets hedersbevisning till ett fåtal väl meriterade och erkända konstnärer.

Ytterligare ett tillvägagångssätt — och måhända det bästa — står till samhällets förfogande då det gäller att förbättra konstnärernas situation, nämligen att skapa fler arbetstillfällen.

När det gäller den konstnärliga utsmyckningen av byggnader och andra anläggningar, t.ex. parker, kan såväl stat och kommun som enskilda ge direkta arbetstillfällen för dem som arbetar inom den bildande konsten. Sådana beställningar bör, i vad det gäller stat och kommun, vara regel. Urvalet av konstnärer bör då utsträckas även till andra än de allmänt kända och erkända, inte minst till yngre konstnärer.

Det måste i och för sig hälsas med tillfredsställelse, att ecklesiastikministern i bilaga 10 till statsverkspropositionen 1964 under rubriken »Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader» är beredd att förorda en höjning av anslaget för utsmykningsändamål med 200 000 kronor. Konstrådet har emellertid, under hänvisning till vad statsutskottet anfört i sitt utlåtande nr 126 med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 103 till 1963 års riksdag, för sin del föreslagit en höjning med 500 000 kronor. Ecklesiastikministern synes vid sin avvägning av anslagsbeloppets storlek ha varit alltför restriktiv. Vill man för framtiden säkerställa konstnärlig medverkan vid utformningen och utsmyckningen av statens byggnader och anläggningar och därvid indirekt främja våra konstnärers arbetsmöjligheter och utkomst, måste man för de närmaste åren sikta in sig på en något större kontinuerlig ökning, och vi föreslår, att anslaget, trots budgetläget, för 1964/65 uppföres med 1 300 000 kronor, vilket innebär en ökning i förhållande till departementschefens förslag med 100 000 kronor.

Ett annat sätt att stödja våra kulturskapares arbetsmöjligheter och utkomst är att bidra till att göra dem kända, här hemma och i utlandet. I ovannämnda bilaga 10 till statsverkspropositionen 1964 under rubriken »Utställningar av svensk konst i utlandet» (s. 31 f.) förklarar ecklesiastikministern, att han icke är beredd att för nästa budgetår förorda någon höjning av det utgående anslaget på 100 000 kronor. Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet har begärt 150 000 kronor under påpekan-

de av att det ursprungligen hemställts om att minst 200 000 kronor årligen skulle ställas till institutets förfogande för utställningsverksamhet i utlandet, Institutet framhåller, att de utställningar, som anordnats, väckt mycket stort intresse och att de otvivelaktigt bidragit till att vidga kännedomen i utlandet om nutida svensk konst. Tiden är otvivelaktigt nu inne att öka insatserna, och vi föreslår i anslutning till Svenska institutets äskande, att anslaget till utställningar av svensk konst i utlandet för budgetåret 1964/65 uppföres med 150 000 kronor.

Bland våra museer har nationalmuseet sedan lång tid tillbaka gjort banbrytande insatser på det område, som omfattar den utåtriktade, mot publiken vända verksamheten. Inte minst de senaste årens aktivitet har, enligt vad ecklesiastikministern betygar, visat mångsidigheten och bredden av en museal institutions kulturförmedlande uppgifter. Han kunde ha tillagt, att sådan verksamhet på längre sikt bidrar till att skapa det intresse för konst, som sedan i sin tur tar sig uttryck i viljan att själv äga konstverk.

För sin fortsatta verksamhet på konstbildningens fält har museichefen nu begärt ett nytt, särskilt reservationsanslag på 183 000 kronor. I förut nämnda bilaga 10 till statsverkspropositionen 1964 under rubriken »Nationalmuseet: Pedagogisk verksamhet m.m.» (s. 91 ff.) förklarar sig ecklesiastikministern beredd att förorda, att ett nytt dylikt reservationsanslag uppföres på riksstaten, dock endast med 70 000 kronor. Då det emellertid knappast torde bli möjligt för nationalmuseum att förverkliga tillräckligt mycket av sitt framlagda verksamhetsprogram med detta kraftigt nerprutade belopp, föreslår vi, särskilt med tanke på vandringsutställningar och utställningar avseende modern konst, att ett anslag till nationalmuseets pedagogiska verksamhet m.m. för budgetåret 1964/65 uppföres med 100 000 kronor.

Under återopandande av vad ovan anförts hemställes,

att riksdagen måtte besluta

a) att till *Konstnärstipendier* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 2 294 000 kronor,

b) att till *Konstnärlig utsmyckning av statliga byggnader* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 1 300 000 kronor,

c) att till *Utställningar av svensk konst i utlandet* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 150 000 kronor, samt

d) att till *Nationalmuseet: Pedagogisk verksamhet m.m.* för budgetåret 1964/65 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

Stockholm den 24 januari 1964

Ove Nordstrandh

Erik Anners

Jean Braconier